

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

Missugust renoveerimisalast nõu ja tuge vajavad kultuuriväärtuslike elamute omanikud?

Kokkuvõtte koosloome töötubadest 2025

Sisukord

Saateks	2
1. Renoveerimise kontaktpunktid – kellele ja milleks?	3
2. Renoveerimise kontaktpunkti olulisemad teenused ja funktsioonid	5
2.1 Õiguslik ja asjaajamisega seotud tugi.....	6
2.2 Ehituslik ja insener-tehniline tugi.....	8
2.3 Rahastusvõimalustega seotud tugi.....	10
2.4 Renoveerimistöde hankimisega seotud tugi.....	12
2.5 Digitaalne ja infotehnoloogiline tugi.....	13
2.6 Muud funktsioonid, teenused ja võimalused	14
2.7 Teenuste eest tasumise valmidus.....	15
3. Missugust renoveerimise kontaktpunkti soovivad koduomanikud?.....	16
3.1 Väärtuspakkumine.....	16
3.2 Kliendisegmendid	17
3.3 Kliendisuhte loomine ja hoidmine	18
3.4 Teenuskanalid ja füüsiline keskkond.....	19
3.5 Võtmeressursid.....	20
3.6 Partnerid ja koostöö	21
3.7 Kasu ja mõju	22
3.8 Rahastus ja tuluallikad.....	23
Kokkuvõte	24
Lisa: Renoveerimise kontaktpunkti teenuste ja funktsioonide näidisloetelu	26

Saateks

Euroopa Liidu rohelepp ja renoveerimislaine eesmärkidest lähtudes on Eesti seadnud sihi renoveerida terviklikult enne 2000. aastat ehitatud hooned, sh 100 000 üksiklamut ja 14 000 korterelamut, et saavutada heitmevaba hoonefond aastaks 2050.¹ Ehkki energiatõhususe miinimumnõudeid ei pea Eesti ehitusseadustiku järgi kohaldama kultuuriväärtuslikuks hinnatud hoonetele, on ehituspärandi kestlikuks kasutuseks ja säilimiseks aga vältimatu, et ka kultuuriväärtuslikes eluhoonetes oleksid tänapäevastele vajadustele vastavad, mugavad ning energiasäästlikud elutingimused.

Teadusarendusprojekti **LIFE heritageHOME** ehk „**Muinsuskodu renoveerimise teejuht**“ (2023–2026) eesmärk ongi toetada muinsuskaitsealuste ja teiste kultuuriväärtuslike elamute energiatõhusamaks renoveerimist. Selleks koondatakse kultuuriväärtuslike elamute energiatõhususe parandamiseks sobilikke renoveerimislahendusi, luuakse mitmesuguseid näidis- ja juhendmaterjale ning kujundatakse koduomanikele suunatud terviklik renoveerimisteenus.² Projektis loodavad lahendused valmivad koos kultuuriväärtuslike elamute omanike ja korteriühistutega – nende vajadusi ja ootusi silmas pidades ning ettepanekuid ja tagasisidet arvestades.

Koduomanike kogemuste ja vajaduste selgitamiseks korraldasid projekti partnerid Eesti Kunstiakadeemia ja Muinsuskaitseamet koostöös MTÜ-ga Sotsiaalse Innovatsiooni Labor 2024. ja 2025. aasta sügisel Tartus, Pärnus ja Tallinnas koosloome töötubasid, kuhu olid oodatud kultuuriväärtuslike elamute omanikud ja korteriühistute liikmed kogu Eestist. Kokku osales töötubades 56 koduomanikku ja teemast huvitatut, nende seas erineva kaitsestaatusega (sh ehitismälestised, muinsuskaitsealal asuvad A- ja B-kaitsekategooriasse kuuluvad ning kohaliku omavalitsuse üldplaneeringuga määratud miljööväärtuslikel hoonestusaladel asuvad ja väärtuslikud üksiklamud), renoveerimisseisus (renoveerimata, osaliselt ja terviklikult renoveeritud) ning eri tüüpi (eramud, kortermajad) elamute omanikud. Kuna töötubades osalemine oli vabatahtlik, tuleb silmas pidada, et osalenute puhul oli samas tegemist omanikega, keda ühendab huvi oma kultuuriväärtusliku elamu renoveerimise ja energiatõhususe parandamise võimaluste vastu.

2024. aasta novembris toimunud töötubades kaardistati koduomanikega renoveerimisteedkonnal kogetud probleeme ja barjääre ning ettepanekuid nende lahendamiseks, samuti arutati kultuuriväärtuslike elamute omanike ühishuvide ja nende esindamise võimaluste üle.³ 2025. aasta septembris ja oktoobris läbi viidud töötubade eesmärk oli: 1) tutvustada teadusarendusprojekti LIFE heritageHOME vahetulemusi ning anda koduomanikele tagasisidet, kuidas nende ettepanekuid on projekti tegevustes arvestatud; 2) selgitada koduomanike ootusi renoveerimisalase nõustamisteenuse arendamiseks ja renoveerimise kontaktpunktide loomiseks; ja 3) pakkuda nõu omanikult omanikule renoveerimiskogemuste jagamise võimalusi.

Järgnev kokkuvõte annab ülevaate 2025. aastal renoveerimisalase nõustamisteenuse arendamisele keskendunud koosloome arutelude tulemustest. Ehkki tulemusi ei saa üldistada kõigile kultuuriväärtuslike elamute omanikele ja ühistutele, aitavad need mõista praeguse renoveerimistoe kitsaskohti ja omanike mitmesuguseid vajadusi renoveerimise kavandamisel ning elluviimisel.

¹ Vt „[Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia](#)“ (2020).

² Vt täpsemalt teadusarendusprojekti LIFE heritageHOME kodulehelt: <https://www.kul.ee/heritagehome>

³ Vt kokkuvõtet „[Kuidas aidata kaasa muinsuskaitsealuste elamute renoveerimisele?](#)“ (2025)

1. Renoveerimise kontaktpunktid – kellele ja milleks?

Hoonete energiatõhusa renoveerimise soodustamiseks näeb Euroopa Liidu hoonete energiatõhususe direktiiv ühe abinõuna ette ühtsete renoveerimise ja energiatõhususe kontaktpunktide (ingl k *one-stop-shop for integrated home energy renovation*) loomise. Kontaktpunktid peaksid pakkuma teenuseid, sõltumatut nõu ja tehnilist abi ning olema kergesti kättesaadavad kõigile hoonete energiatõhusamaks renoveerimisega seotud isikutele, sh koduomanikele.

Liikmesriikides juba loodud renoveerimise kontaktpunktide hulgas leidub mitmetel viisidel kavandatud ja toimivaid näiteid, mis erinevad nii pakutavate teenuste ja funktsioonide (renoveerimise ja energiatõhususe parandamise teemalise info vahendamisest kuni nn täispakett-teenuste pakkumiseni), teenuste osutamise kanalite, sihtgruppide kui ka äri- ja rahastusmudelite poolest.⁴ Kultuuriväärtuslike elamute erisustele ja spetsiifilisematele vajadustele ei ole olemasolevates kontaktpunktides üldjuhul aga tähelepanu pööratud.

Eestis on renoveerimise kontaktpunktide loomise kava alles koostamisel. Kohaliku ehituspärandi püsiva kasutuse ja säilimise vaatest on oluline, et loodavatest kontaktpunktidest saaksid oma elamu renoveerimiseks ja energiatõhususe parandamiseks vajalikku nõu ja abi ka muinsuskaitsealuste ning teiste kultuuriväärtuslike hoonete omanikud ja korteriühistud.

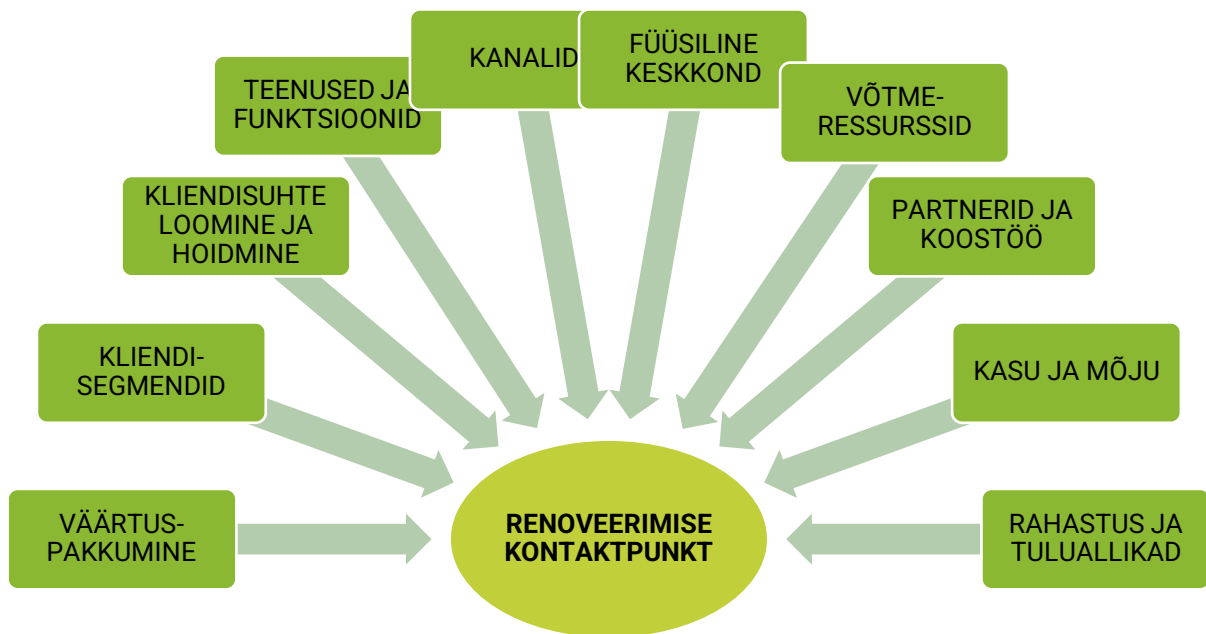
2025. aasta töötubade raames läbi viidud koosloome arutelud keskendusidki seetõttu küsimusele, milliseid teenuseid, nõu ja tuge sooviksid kultuuriväärtuslike elamute omanikud ja korteriühistud renoveerimise kontaktpunktidest saada ning missugustena tuleks neid omanike ootustest lähtudes kavandada.

Töötoas osalejad hindasid esiteks, millised on nende vajadustest lähtuvalt kõige olulisemad teenused ja funktsioonid, mida renoveerimise kontaktpunkt peaks pakkuma või vahendama, ning kas ja kui suurt tasu nad oleksid konkreetsete teenuste eest valmis maksma. Osalejatel oli teenuste valikul aluseks näidisloetelu (vt Lisa), mille koostamisel tugineti ühelt poolt teiste riikide renoveerimise kontaktpunktides pakutavatele teenustele ja funktsioonidele, teisalt aga kultuuriväärtuslike elamute renoveerimisprotsessi erisustele ning nende omanike vajadustele ja ootustele, mis on esile tulnud varasematest aruteludest ja analüüsides. Vajaduse ja soovi korral said osalejad näidisloetelus toodud teenuseid ja funktsioone ka ise täiendada.

Teiseks arutleti, missugune võiks olla renoveerimise kontaktpunkti teenusmudel ja selle komponendid laiemalt (vt Joonis 1, Foto 1).

Arutelude ülesandepüstitusi aitas ette valmistada ja töötubades läbi viia Rasmus Pedanik MTÜ-st [Sotsiaalse Innovatsiooni Labor](#).

⁴ Vt „[Inside the One-Stop-Shop models: Findings from 57 OSS across the EU](#)“ (2025); „[How to set-up a One-Stop-Shop for integrated home energy renovation: A step-by-step guide for local authorities and other actors](#)“ (2020).

Joonis 1. Koosloome aruteludes käsitletud renoveerimise kontaktpunkti teenuse mudeli komponendid.

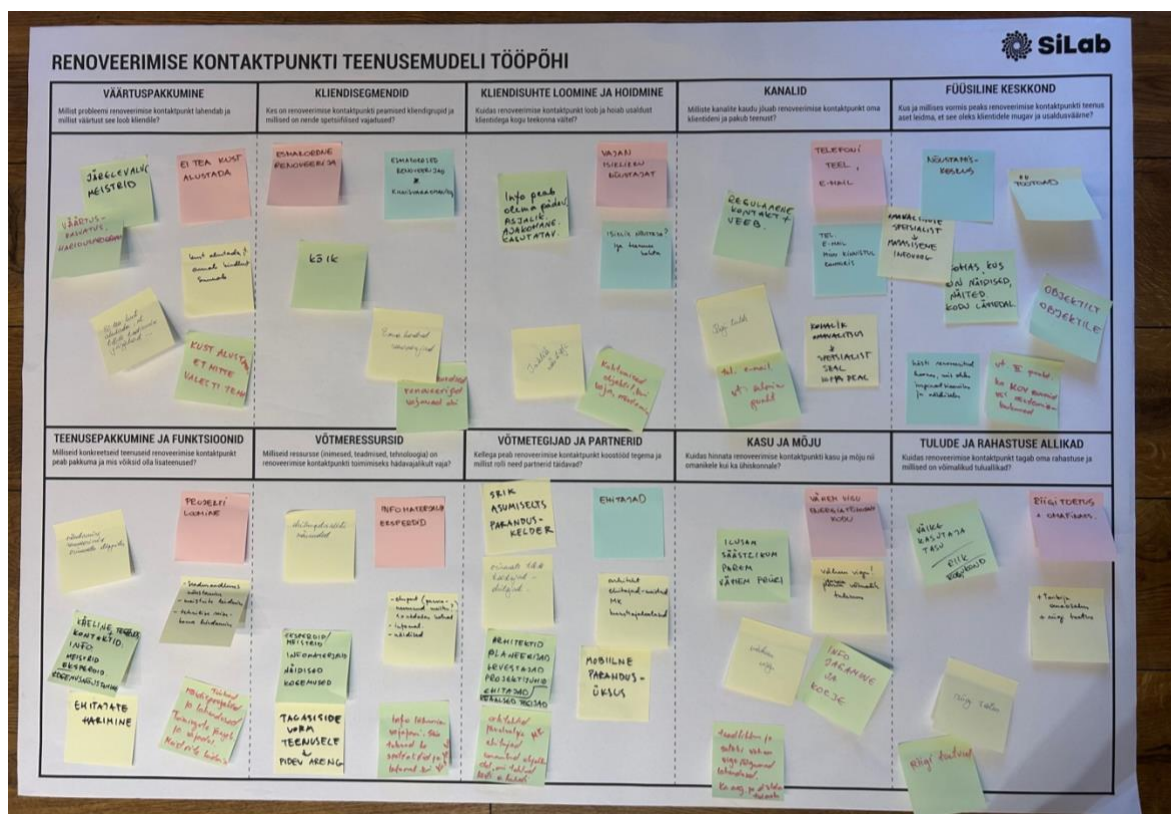
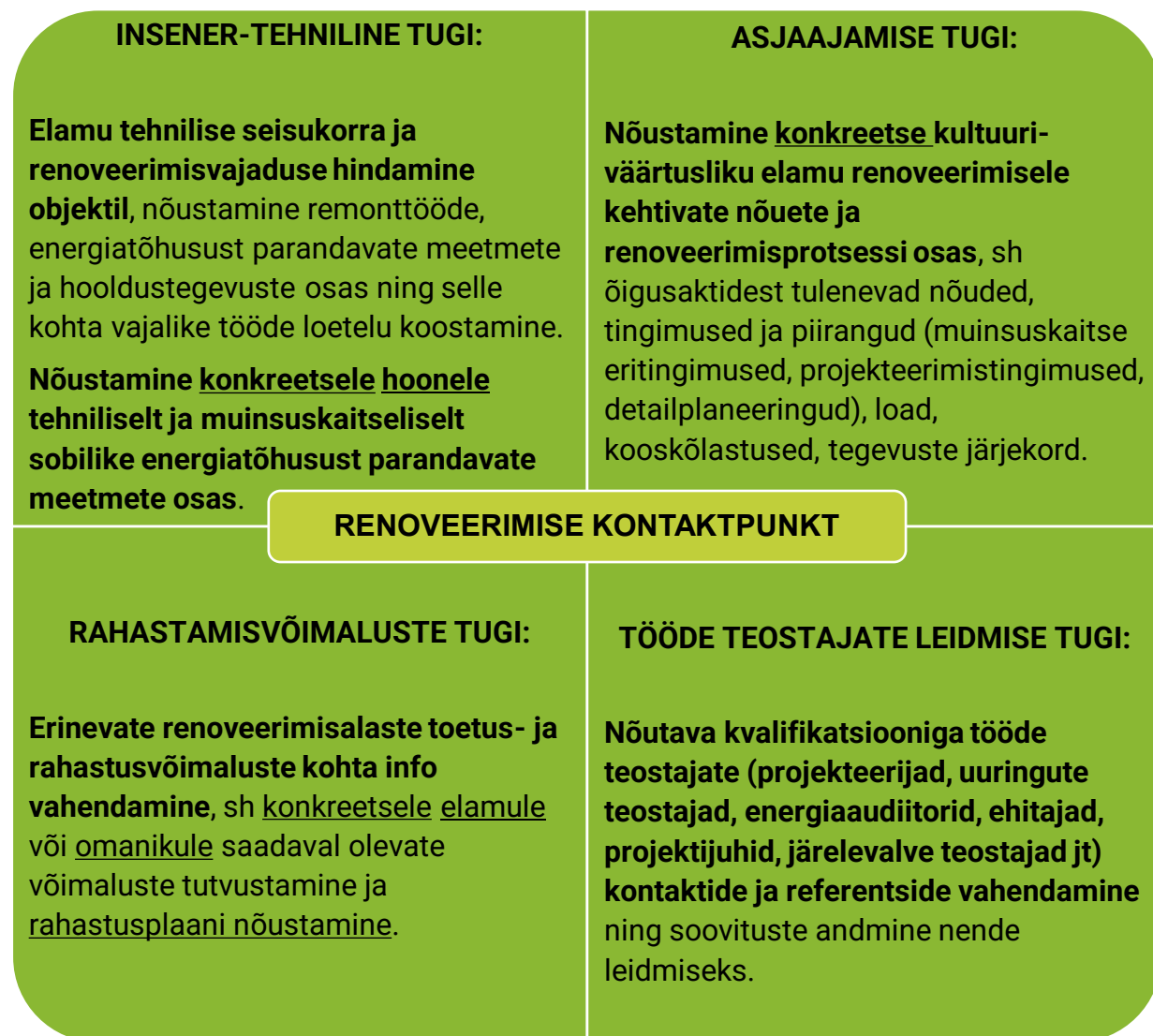

Foto 1. Näide koosloome arutelude tööpõhjast ja osalejate ettepanekutest.

1. Renoveerimise kontaktpunkti olulisemad teenused ja funktsioonid

Kultuuriväärtuslike elamute omanike ja korteriühistute ootusi renoveerimise kontaktpunktis pakutavatele teenustele ja funktsioonidele mõjutavad nii enda elamuga seotud renoveerimisvajadused ning isiklik renoveerimisvalmidus kui ka olemasoleva renoveerimisalase nõu ja toe (tajatud) puudused. Ehkki tervikuna peeti renoveerimisteenuse eri etappides ühel või teisel põhjusel vajalikuks enamikke näidisloetelus välja pakutud teenuseid ja funktsioone (vt Lisa), siis kõige olulisemaks hinnati neist järgnevaid:

Omanike prioriteedid näitavad, et integreeritud renoveerimisteenuse arendamisel, sh kultuuriväärtuslike elamute energiatõhusust parandavate ja väärtusi säilitavate renoveerimislahenduste pakkumisel on ühelt poolt vajadus insener-tehnilise ja muinsuskaitislike pädevuse senisest eesmärgipärasema ja läbimõelduma lõimimise järele. Teisalt on vajalik valdkondlikult ja/ või ametkondlikult killustunud info tõhusam koondamine

ning koordineerimine – seda nii renoveerimisega seotud nõuete selgitamisel ja suuniste andmisel kui ka rahastusvõimalustest informeerimisel ja rahastusplaani nõustamisel.

Järgnevalt on kultuuriväärtuslike elamute omanike jaoks vajaliku renoveerimisalase nõu ja toe olulisust selgitatud konkreetsete näidisloetelust välja valitud teenuste ja funktsioonide kaupa, mis on omakorda koondatud laiematesse temaatilistesse kategooriatesse.

2.1 Õiguslik ja asjaajamisega seotud tugi

⇒ Nõustamine **konkreetsel** muinsuskaitsealuse või muu kultuuriväärtusliku elamu renoveerimisele kehtivate nõuete ja renoveerimisprotsessi osas, sh õigusaktidest tulenevad nõuded, tingimused ja piirangud (muinsuskaitse eritingimused, projekteerimistingimused, detailplaneeringud), load, kooskõlastused, tegevuste järjekord.

Nõustamine muinsuskaitsealuse või muude kultuuriväärtuslike elamute renoveerimisele kehtivate nõuete ja renoveerimisprotsessi osas on vajalik ennekõike renoveerimist esmakordselt kavandavatele ja alustavatele omanikele ning korteriühistutele:

Mul on põhimõtteliselt igasugune info puudu, kuidas üldse alustada.

Ongi vaja seda arusaama, mis dokumenti mul siis vaja on, kui ma [renoveerimisteedkonda] alustan.

Kui on korteriühistuga tegemist, siis kogu ühistu nõustamine – et mida teha saab, mida ei saa, kas seal üldse on mingisuguseid nõudeid või ei ole. See oleks selline õiguslik tugi. See võiks kuskilt poolt tulla, sest sellest saab kõik alguse.

Selgus, missugune on vajalike tegevuste „õige“ ja nõuetekohane järjekord, on oluline hilisemate probleemide, tõrgete ning tarbetu aja- ja rahakulu vältimiseks:

See on metsik töö, eriti kui sa ei tea sellest midagi. Siis sa lihtsalt paned sinna alla oma aega. /---/ Ja kui sa saad millestki valesti aru, paned kuskilt otsast valesti minema, misiganes teed, siis põhimõtteliselt viskad seda raha lihtsalt maha.

Ka töötubades jagatud kogemuslugudest ilmnis korduvalt, kui oluline on renoveerimist kavandades **ette teada**, millises järjekorras ja kuidas tuleb erinevaid samme planeerida ning astuda – see puudutab mitmesuguste lubade taotlusi ja kooskõlastusi, ent näiteks ka korteriühistute üldkoosolekute läbiviimist ja protokollimist juhul, kui soovitakse pankadest renoveerimiseks laenu taotleda.

Muinsuskaitsealuse nõustamisel on oluline silmas pidada sedagi, et kaardistatud väärtused kui ka nende väärtuste kaitseks seotud piirangud ja ettekirjutused võivad omanike jaoks jääda arusaamatuks, juhul kui nende aluseks olevaid kaalutlusi ei vaevuta piisavalt selgitama või põhjendama:

Minu enda jaoks see muinsuskaitse osa jääb ka kohati segaseks – et mis see eesmärk on? /---/ Sellist konkreetset selgust tahaks saada teinekord.

Omanikel võib sealjuures olla keeruline mõista nii seda, **MIS** on konkreetse elamu „väärtused“, kui ka seda, **MIKS** need on sedavõrd „väärtuslikud“, et neid tuleb kaitsta, säilitada või taastada.

⇒ **Abistamine vajaliku dokumentatsiooni leidmisel, muinsuskaitse eritingimuste ja projekteerimistingimuste taotlemisel, lubade ja kooskõlastuste taotlemisel, läbirääkimistel erinevate ametiasutustega.**

Omanike kogemusel võivad ametnikelt või spetsialistidelt saadud suunised vajalike dokumentide hankimiseks või koostamiseks-vormistamiseks jääda liiga üldiseks ning varasema kogemuse puudumisel ei pruugita konkreetseid dokumente ise kas arhiivist, registritest, infosüsteemidest või mujalt osata leida:

Kui ma hakkan nende [renoveerimise] asjadega tegelema, siis mul oleks vaja kindlasti kedagi, kellega konsulteerida ikkagi vastava dokumentatsiooni leidmisel.

Teisisonu vajavad ja soovivad omanikud võimalikult konkreetseid suuniseid ja selgitusi, kuidas vajalike dokumentideni jõuda, neid hankida või koostada.

⇒ **Tugi KÜ koosolekute läbiviimisel, sh KÜ koosolekutel osalemine neutraalse vahendajana ja selgitajana renoveerimisalastes küsimustes.**

Korteriühistute puhul peeti muinsuskaitse ja/ või renoveerimisalast nõustamist ja selgitustööd vajalikuks ka ühistute koosolekutel, mille korraldamine ja läbiviimine jääb enamasti ühistu juhatuse või liikmete õlule, kellel endal ei pruugi aga olla piisavaid teadmisi või ammendavaid vastuseid võimalikele küsimustele:

*[Oluline on] just see, et [KÜ koosolekule] tuleb keegi neutraalne spetsialist. Ma arvan, et sellega saab palju lihtsamini jagu nendest kõigele vastu olevatest inimestest, keda on igas korteriühistus – kes on kõigele vastu ja kõigile uuendustele vastu. **Kui tuleb keegi spetsialist, kes seletab, miks seda on vaja ja mis on selle maja väärtused, on parem, kui et keegi korteriühistu liikmetest teeb endale selle selgeks ja püüab siis teistele seletada.** See oleks tõesti super hea teenus.*

Neutraalse vahendaja olemasolu oleks olnud väga-väga hea, kuna lõpuks ma sain suhelda naabritega ainult kirja teel, sest kõik vestlused läksid lihtsalt karjumiseks, ähvardamiseks ja sealt ei järgnenud ka mitte midagi. Mingisugusele kokkuleppele jõudsimegi selle kaudu, et ma lihtsalt saatsin meili, et nüüd on nii, kas olete nõus või ei ole. /---/ Kui oleks olnud ikkagi inimene, kes muinsuskaitset esindab ja tuleb ja räägib ja selgitab, siis võib-olla oleks see kuidagi lihtsustanud seda [renoveerimisvajaduses kokkuleppele jõudmise] protsessi.

2.2 Ehituslik ja insener-tehniline tugi

⇒ Elamu tehnilise seisukorra ja renoveerimisvajaduse hindamine objektil, nõustamine remonttööde, energiatõhusust parandavate meetmete ja hooldustegevuste osas ning selle kohta vajalike tööde loetelu koostamine.

Kultuuriväärtuslike elamute erisusi arvestavat ehituslikku ja insener-tehnilist nõustamist, oma elamu tehnilise seisukorra hindamist objektil kohapeal ja sellest lähtuva tegevusplaani koostamist pidas vajalikuks enamik töötubades osalenud koduomanikest. Esiteks selleks, et hinnata adekvaatselt oma elamu renoveerimise vajadust ja vajalike renoveerimistööde ulatust ning teiseks, et kavandada sellest lähtuvalt asjakohaste ehitus- või remonditööde kava ning läbimõeldud tööde järjekorda:

*Millest meie ... väga palju puudust tundsimel, oli just nimelt see, **et oleks võimalik saada head konsultatsiooni kohapeal päriselt hea asjatundjaga, kes aitab meil [maja] üle vaadata.** /---/ just nimelt objekti asjatundjaga, kes tuleb, aitab üle vaadata, aitab probleemikohad välja selgitada. Alles siis saab edasi minna. Minu jaoks on see absoluutselt kõige tähtsam.*

Konkreetselt see hoone, mille omanik ma olen, seal on otsaseinas suured mõrad – et lihtsalt tuleks inimene koha peale ja vaataks siis üle.

*Konkreetsete remonditööde alane nõustamine ehk mida ma siis ikkagi tegema peaksin. **Kuna ma ise midagi asjast ei tea, siis keegi peab ütleva, mida seal ikkagi selle katusega siis teha.***

Kui keegi tuleks koha peale ja nõustaks näiteks, millist vihmavee äravoolu süsteemi sobib paigaldada konkreetsele hoonele.

*Tuleb minu juurde, **maja juures konkreetselt hindab, nõustab, ütleb, mida on vaja teha.** Ja siis kui tulevad needsamad mured, siis ka sellele lahenduste leidmine jooksvalt.*

*Tegelikult **enne mingit hanget ... peaks olema tellijal endal, hoone omanikul, olema väga konkreetselt selge, mida tuleb parandada ja millega tuleb parandada.** Sest muidu ei ole mõtet – lihtsalt värvitakse ära fassaad, aga seal on võib-olla suuremad probleemid, kui alguses paistab.*

*Kõige olulisem ongi ... **personaalne lähenemine** /---/ tuleb keegi nõustaja kohapeale ..., aitab mingisuguse kondikava kokku panna – vaatab su objekti üle, et mis sul üldse vaja teha on, kui palju või kui suur see maht võiks olla, kuidas läheneda, kas on vaja nii-öelda natuke kõpitseda või on kapitaalset mingit asja vaja teha ... **et kuskilt see start-up kätte saada, et minema hakata.** /---/ ühistu vaatest juhatus tegeleb sihukse asjaga ... aga kui sa mingi info paned kokku, siis nende omanikega eraldi rääkida on pärast juba lihtsam, kui sa oskad põhiküsimustele juba mingi konkreetse vastuse anda.*

***Kõigepealt on vaja inimese fookus paika saada, et ta saaks väga selgelt aru, mida ta siis tahab.** /---/ **Tihti inimesed ei saa seda ilma nõustamata paika.** /---/ Teine asi on siis tehniline võimalus, tehniline vajadus ja inimese enda võimalused, inimese enda vajadused. **Seda ei saa teha üks ametnik, vaid seda peaks tegema praktik** ... kes reaalselt hindab ära, et mis on võimalik ja mida saab teha ja mida peab tegema, mida ilma milletagi ei saa teha või mis on paratamatult seotud.*

Tavaliselt inimene mõtleb üle, ... ta võtab liiga palju käsile. Ja võib-olla see ei ole üldse tegelikult vajalik, ehk see [nõustamine] siis tuleb ja toob inimese realselt maa peale, et sul ei ole nii palju vaja teha, saab ka lihtsamalt.

Kui sa oled [renoveerimisteenuse] alguses saanud selle õigustoe või tegevuste järjekorra, siis kust me pihta hakkame – kas me hakkame lausa mingeid projekte juba tellima või ...?

Vastav nõustamine ja ekspertiis võiksid seega olla edasiste projekteerimistingimuste ja lähteülesande aluseks.

Omanike ootus on, et nõustajalt saadakse sealjuures erapooletut ja usaldusväärset nõu, mis aitab vajadusel kas vältida või lahendada renoveerimisega seotud eri osapoolte lahknevaid ja/või kallutatud arvamusi:

Üks asi [on see], mis võib-olla elanikud seal arvavad, aga teine asi on see, mis see [olukord] tehniliselt on. Ja mulle tundub, et see on see, millest kõik võiks tegelikult pihta hakata.

Meil on olnud väga palju praegu sellist jutuajamist, et meie mõte on üks, ehitaja mõte on teine ja inseneril on hoopis kolmas [mõte]. Milline siis on õige? Kuidas nad kokku saavad?

Igasuguste tööde aluseks on see, et ma ikkagi ise mõistan, kas minu soove on üldse võimalik teostada ja kuidas on võimalik teostada ja et seda nõu annaks keegi neutraalne isik, mitte nii, et ma kutsun ehitaja, kes on oma huvidega, et mida ta tahab teha ja mida ta ei taha teha.

Sarnase nõustamisteenuse näitena töid mõned osalejad Eesti Vabaõhumuuseumi Maa-arkitektuurikeskuse koordineeritava üle-eestilise maamaja nõustajate võrgustiku. Majaomanik saab kutsuda enda juurde nõustaja, kes vaatab hoone(d) üle, hindab nende seisukorda, annab nõu, millest tuleks töid alustada ja milliseid materjale kasutada ning koostab soovitustest ja hetkeolukorra kirjeldusest ka kirjaliku lühikokkuvõtte. Võrgustikku kuuluvad erineva erialase taustaga nõustajad – ehitajad, insenerid, arhitektid, pottsepad, muinsuskaitseametnikud või muud spetsialistid. Võrgustiku koordinaatori ülesanne on leida just konkreetse omaniku hoonele ja probleemile sobivaim nõustaja. Individuaalse nõustamise teenus on omanikule tasuline.

Samuti märkisid mõned osalejad, et on vajalikku insener-tehnilist nõu saanud ka Muinsuskaitseameti insener-nõunikult.

⇒ Nõustamine konkreetsele hoonele tehniliselt ja muinsuskaitsealiselt sobilike energiatõhusust parandavate meetmete osas.

Eelnevaga seondult sooviti ka nõustamist just enda elamule insener-tehniliselt ja muinsuskaitsealiselt sobivate energiatõhusust parandavate lahenduste osas. Energiatõhususe parandamine on kultuuriväärtuslike elamute omanike jaoks aktuaalne ja oluline ühelt poolt vanade majade vähese soojapidavuse, külma toa ja kõrgete küttearvete tõttu; teisalt aga põhjusel, et sobilikke ja tõhusaid lahendusi soojapidavuse parandamiseks ning energiasäästlikkuse suurendamiseks on muinsuskaitsealiste piirangute tõttu sageli keerulisem leida:

Eks me tahame kõik ju oma majad saada energiatõhusamaks.

Energiasäästlikkust oleks vahva kui saaks [parandada], sest maja on tõesti külm, eriti talvel.

Lisaks on elamu energiatõhusus kriitiline tegur ka juhul, kui tegemist on mitmeotstarbelise eluhoonega, millel on ka muid – kas avalikke või ärilisi – kasutusfunktsioone:

Meil on [elamus] ka äripinnad ja selles mõttes on väga raske seda äripinda müüa, kui sul on kõik need energiakulud ja sa ei saa seal mitte midagi ... teha selle parendamiseks /---/ ... seestpoolt seda [elamut] soojustada on ka väga raske, neid [sobivaid] lahendusi ei ole.

Elamu energiatõhususe paranemine ja sellega kaasnev energiakulude kokkuhoid on seetõttu ka üks konkreetne renoveerimisest loodetud "tulu":

Restaureerimine, muinsuskodude taastamine on kallis lõbu. Tõenäoliselt vähemalt korterelamute puhul eeldab see ka pangalaenu võtmist. /---/ Selle tulemusena tuleks kokku hoida kuskilt energiasäästu pealt. See võiks olla rahalises vaates võib-olla kõige olulisem asi.

Samas on energiatõhususe parandamine ajaloolistes elamutes komplekssem probleem ega pruugi taanduda vaid elamu halvale seisukorrale või viletsale soojapidavusele, mistõttu vajavad omanikud ka sellistel juhtudel nõustamist, kuidas ja milliste lahendustega oma elamu energiaklassi tõsta:

Nüüd tuleb meil see küsimus lisaks, et kuna me saime [oma elamule] e-energiaklassi, siis kas see seab meile mõtetes või soovides ette mingisugused hoopis teised mõtted, mida me selle majaga siis teeme? Kas Muinsuskaitseamet vaatab nüüd sellele e-klassile teistmoodi? Kas me peame nüüd hoopis midagi muud veel tegema? Meil on soojusaudit tehtud, katastroof pole, normaalsed lekked nurkades, öeldi, et suht heas seisus ja nüüd tuli e-energiaklass?!

Kultuuriväärtuslikele elamutele sobilike energiatõhusust parandavate lahendusteni jõudmiseks napib aga osa omanike hinnangul nii asjakohast ja kaasajastud infot kui ka pädevusi:

Ma julgen küll öelda, et muinsuskaitsest ma seda infot ei saa. Jah, koduleheküljel on mingeid asju seal, aga jällegi, see ei muutu ajas. Seal on väga pikalt üleval see tekst. See on võib-olla juba antiik seal.

Et ise hakata seda välja uurima, see on nagu juba mingi teadustöö.

2.3 Rahastusvõimalustega seotud tugi

⇒ Erinevate renoveerimisalaste toetus- ja rahastusvõimaluste kohta info vahendamine, sh konkreetsel elamule või omanikule saadavalolevate võimaluste tutvustamine ja rahastusplaani nõustamine.

Nõustamine konkreetse elamu renoveerimistöde rahastamise võimaluste osas on omanike hinnangul tööde planeerimisel võtmetähtsusega, sest sageli saab renoveerimisel takistuseks just (piisava) rahastuse puudumine:

Praktikas mulle tundub, et ikkagi see rahaküsimus on see [peamine] ... et kui see ei ole selge, siis tegelikult ei saa ka mingi muu asjaga edasi minna.

Väga paljudel juhtudel, ... eriti väiksematel ja vähemate korteritega majadel kipub olema see, et ilma toetuseta need asjad ei liigu üldse. See on paratamatus.

Mulle tundub, et väga palju lastakse inimestel tegeleda mingisuguste projekteerimistega ja väljaselgitamistega ja siis need projektid maksavad ... aga tegelikult ei teata seda, palju see [renoveerimine] kokku maksab. Ja see tulekski siin paika saada.

Kui sobivaid rahastusvõimalusi ei leita, võib see tähendada, et renoveerimise kavandamisele ja ettevalmistusele, sh tingimuste ja piirangute väljaselgitamisele, projekteerimisele ja menetlustele kulutatakse tarbetult ressursse – aega ja raha – ning seda nii omanike kui ka ametkondade vaatest.

Elamute renoveerimise, restaureerimise ja energiatõhususe parandamisega seotud rahalisi toetusi ja taotlusvoore puudutav info on killustunud erinevate toetusi määravate ametkondade-organisatsioonide vahel (Muinsuskaitseamet ja selle halduspartnerid Tallinnas, Tartus ja Narvas; EIS/ Kredex; kohalikud omavalitsused jt). Samas on omanikel vajadus ja huvi kombineerida ning taotleda võimalusel renoveerimistööde finantseerimiseks eri liiki toetusi, sh juhul kui elamul on ka muid, nt äri- ja ettevõtlusega seotud kasutusfunktsioone, või ka põhjusel, et muinsuskaitselisi restaureerimistoetusi hinnatakse kasinateks ja ebapiisavateks:

Kas on võimalik mingisuguseid rahastusi kuidagi kombineerida või mis need nagu variandid on? Kui sul need põhiasjad juba on enam-vähem olemas, et mida on vaja teha ja kui palju on siis võimalik raha kokku saada, siis sa saad juba realselt tegutsema hakata – siis saad aru, mis need meie võimalused on, mida me üldse teha saame.

Ma enamasti neid toetusi tean, aga samas **neid võimalusi võib alati juurde tekkida ja hea oleks, kui oleks võimalikult värske info ka nende toetuste kohta, mis võib-olla ei ole regulaarsed.**

Kas meile tuleb võimalus seda akende restaureerimistoetust saada? Mida me sealt veel võime taotleda, missugust rahastust? Kindlasti mingis osas ma vajan väga nõu. Et **kust meile see rahastus tuleb ja kuidas me seda taotleme? Kas me maksame oma laenu pealt ära ja siis esitame need arved ja nõuded – et kuidas see rahastamine muinsuskaitstes üldse käib? Mina teen seda esmakordselt, minul ei ole toetustega üldse kokkupuuteid olnud.**

Kui rääkida üldse muinsuskaitsetoetustest, siis tegelikult arvan, et me kõik oleme siin kokku puutunud sellega, et näeme seal [toetuste saajate] nimekirjas ainult kirikuid ...

⇒ **Nõustamine toetuste ja hüvitiste taotlemisel, sh toetuste ja hüvitiste pakkujatega suhtlemisel, taotluste koostamisel ja esitamisel.**

Rahastusvõimaluste väljaselgitamise kõrval peeti mõnel juhul vajalikuks ka nõustamist rahastamistoetuste koostamisel ja esitamisel:

Võib-olla **ise ei leia kõiki neid [toetusi] üles. Samas ka see nõustamine, et kuidas nüüd toetusi sisse anda, et mis paberit ... vaja ... täita /--/ Vahel need küsimused [taotlustes] on tõesti sellised, et mõtlen, mida ...**

2.4 Renoveerimistöõde hankimisega seotud tugi

⇒ Nõutava kvalifikatsiooniga tööde teostajate (projekteerijad, uuringute teostajad, energiaaudiitorid, ehitajad, projektijuhid, järelevalve teostajad jt) kontaktide ja referentside vahendamine ning soovitude andmine nende leidmiseks.

Sageli kogetud kitsaskoht just muinsuskaitsealuste, ent ka teiste kultuuriväärtuslike elamute omanike jaoks on ülevaate puudumine nõutava pädevustunnistusega ja samas usaldusväärsust teostajatest, ennekõike ehitajatest, ning vajalike oskustega tegijate nappus ja hõivatus:

*Mulle on täna **kõige raskem leida normaalset ehitajat, keda saaks usaldada.***

*Info mõttes on mulle kui tellijale kõige suurem probleem, **kust leida normaalne ehitaja.** Ehitaja ma leidsin lõpuks tuttava tuttava. Keegi lihtsalt soovitas ja mul lihtsalt vedas, et ehitaja oli väga tubli, tegi tõesti kõik väga hästi. See oli lihtsalt vedamine, aga kui seda ei oleks olnud? Järgmine asi, mida ma tegin, oli see, et katusevahetuse käigus ilmnes väikene viga, millele sai omakorda taotleda raha ja siis selle ehitaja ma otsisin hange.ee [veebikeskkonnast] ... ja sellega läks juba veits keerulisemaks ...*

*On väga raske leida nii spetsiifilise tööde tegijaid ... et siitkandist ka keegi viitsiks üldse teha ... **leida neid, kes oskavad teha ja kellest siis kasu ka on.***

Præguses seisus ma olen kõige rohkem nõus maksma selle eest, et keegi valvab ja vastutab selle eest, et kõik saaks hästi, sest renoveerimise käigus ... tuleb nii palju selliseid asju, mida peale vaadates ei saa kunagi teada.

Omanike ootus on tellija vajadusi arvestav ja kasutajasõbralik otsingusüsteem, mis võimaldaks otsida vajaliku kvalifikatsiooniga teenusepakkujaid konkreetse(te)le töö(de)le, konkreetsele objektile ja konkreetses piirkonnas ning mis sisaldaks ühtlasi infot nende varasemalt tehtud tööde ja kogemuste kohta ning teiste tellijate tagasisidet:

***Et oleks kuskil see nimekiri** või nagu seal hange.ee-s võib-olla ... paned üles, et mul on sellised tööd vaja teostada või selline probleem ja siis sa saad sealt välja filtreerida.*

*Eriti oluline on ... saada adekvaatset infot, ... **tõesti tahaks näha konkreetseid objekte ja kuidas nendel on läinud ja seda tagasisidet, kui keeruline või hea oli nende inimestega asju ajada.***

Okei, riiklikult tõesti tõenäoliselt ei saa ühte ettevõtet soovitada ja teist mitte soovitada, aga tellija saab ... soovitada – sellega on mul sellised kogemused, head kogemused, soovitan, teda ma ei soovita ... Sellisel moel ju töötavad igasugused sellised platvormid.

⇒ **Nõustamine ehitushanke lähteülesande koostamisel ja hanke läbiviimisel, renoveerimistöde ja teenuste hankimise lepingute koostamisel, sh lepingutingimuste läbirääkimisel.**

Omanikud, kellel oli varasem kogemus ehitustööde tellimise ja lepingute sõlmimisega, pidasid vajalikuks ka nõustamist lepingute koostamisel, et kaitsta paremini omaniku või korteriühistu kui tellija huve:

See [sõlmitav] leping võiks olla ikkagi selline, et mõlemale poolele jäävad õigused ja kohustused, sest võib juhtuda, et sulle pakutakse tüüplepingut ja sa võtad selle vastu. Isegi nelja korteriga elamu, nagu meie oleme, siis pärast ehitajalt ei olegi nagu midagi küsida sellepärast, et leping on lihtsalt selliselt tehtud. Ja sa ikkagi eeldad, et sa saad [ehitajalt] ka tuge ... /---/ Probleem ongi selles, et inimesed – nagu näiteks meie hoones ... – keegi ei ole ehitaja neist.

2.5 Digitaalne ja infotehnoloogiline tugi

⇒ **Nõustamine renoveerimisega seotud e-teenuste, registrite ja digikeskkondade võimaluste osas ja nende kasutamisel.**

Enamasti selgitati ja põhjendati digitaalse ja infotehnoloogilise toe vajadust infohulgas orienteerumise, "õige" info leidmise ja/ või selle arusaadavaks "tõlkimise" näidete, ent ka kõigile kättesaadavate ja arusaadavate renoveerimisalaste juhendmaterjalide põhjal:

Et ei jääks selle taha, nagu mõnes klienditeeninduses öeldakse, et noh, minge meie koduleheküljele ... See jääb teinekord liiga üldsõnaliseks.

Et kogu see info siis oleks võimalikult lihtsas, "rumalas" keeles.

Kui on tegemist eramajaga, siis võib-olla see inimene tegelebki pidevalt mingi info otsimisega. Kui on korteriühistuga tegelemist, siis on tõenäoliselt seal eesotsas keegi, kes kogu aeg tuhnib ja kogub infot. Aga tegelikult oleks hea, kui korteriühistu puhul näiteks oleks mingi andmebaas, kuhu siis saab teisi suunata, et te võiksite ka nüüd vaadata, miks me seda teeme – et seal on hästi head materjalid või kogu see info.

2.6 Muud funktsioonid, teenused ja võimalused

⇒ Renoveerimis- ja energiasäästlikkuse alaste ürituste ja koolituste korraldamine.

Huvi renoveerimis- ja energiasäästlikkuse teemaliste ürituste ja koolituste vastu põhjendati peamiselt teemade aktuaalsuse ning pidevalt uuenevate teadmiste ning võimalustega, sh ehitus- ja viimistlusmaterjalide osas, millega omanikul on omapäi keeruline kursis püsida:

Siin on see energiasäästu teema ... et kuidas sellega edasi minna ... see on kõige põletavam siin ... kõik need kommunaali kulud on nii suured ...

See võiks olla, kuna ajas igasugused variandid muutuvad. See, mis oli eile, on täna juba võib-olla ajalugu. /---/ Väga paljud ei tea ... uusi variante energiasäästlikkuses. Need muutuvad päris, päris ruttu.

⇒ Ise-restaureerimise, avatud töökodade võimaluste pakkumine.

Avatud töökodade võimaluste ja restaureerimiskoolituste pakkumises nähti ühelt poolt viisi, kuidas hoida teatud renoveerimistöödelt nagu näiteks akende restaureerimine isetegemisega kulusid kokku. Teisalt aga võimalust tuua nende kaudu kokku kultuuriväärtuslike ja ajalooliste elamute omanikke, kes saavad üksteisega kontakte luua, suhelda ja kogemusi vahetada:

Kuna see restaureerimine on niisugune käsitöö ja üsna kallid lõbu, siis võib-olla lihtsamad asjad, mingid aknaraamid ja niisugused asjad saaks nõ majasiseselt võib-olla ise oma jõududega ära teha, et ei peaks ilmingimata väljast seda teenust tellima.

Nimetatud funktsioonidest olid peamiselt huvitatud omanikud, kes on ise mitmesugustel restaureerimiskoolitustel varasemalt osalenud.

⇒ Omanikult-omanikule kogemuste vahetuste korraldamine.

Nõ omanikult-omanikule kogemuste vahetused pakuksid huvi nii inspiratsiooni saamise, endale sobilike renoveerimislahenduste leidmise kui ka vastastikuse toe ja nõu jagamise eesmärgil, kuna renoveerimisprotsessis võib sageli ette tulla ka tagasilööke ja keerulisi olukordi:

... on hea teada lihtsalt, mis lahendusi on keegi mingis olukorras kasutanud.

Sellised samad töötoa moodi info jagamised või ka tegemised on ääretult kasulikud tegelikult, sest need annavad mõtteid.

2.7 Teenuste eest tasumise valmidus

Tasuta peaks omanike arvates olema kontaktpunktist saadav esmane konsultatsioon ja (üldise) info vahendamine, samuti näiteks nõustamine õigusaktidest tulenevate nõuete, riigi ja kohaliku omavalitsuse menetluste osas (nt lubade jm taotluste vormistamine ja esitamine); lisaks selliste infokeskkondade haldamine-pakkumine, mida klient saab endale vajaliku info otsinguteks iseseisvalt kasutada:

Kui sa lähed esimest korda üldse tutvustama oma probleemi, siis sa kohe ei pea midagi maksma, aga kui sa juba mingi teenuse tellid, siis võib seal mingisugune osa sellest kulust olla sinu enda kaetud.

Iga sõna eest sa ei pea maksma, aga ma arvan, et igal juhul peaks olema mingisugune omavastutus või omaosalus ka.

Ei tahaks nagu iga liigutuse eest maksta ... et mida algelisemas punktis sa oled, seda vähem sa tead, mida küsida. /---/ Et saaks ikkagi küsida, et julgeks nagu küsida ... mitte et jälle läheb raha.

... riik, kes tahab toetada meid, omanikke, peaks andma selle tasuta õigusliku toe ja tooma seadusandlused meile kokku, et saaksime olla paremad inimesed. Selleks, et see nii-öelda seaduse raames või paberile aktsepteeritavasse vormi panna, selle eest ma ei ole nõus maksma.

Juhul kui soovitakse saada konkreetselt enda elamust lähtuvat nõustamist või teenust, siis ollakse valmis selle eest ka tasu maksma – eeldusel, et saadav nõu ja abi on personaalne, pädev ja tulemuslik ehk aitab omanikku edasi:

Olen ka nõus maksma, et saaks lihtsalt asjad ... korda ... /---/ et tõesti keegi tuleb ja süveneb minu probleemidesse /---/ et saaks täiesti asjatundlikku nõu ja [oleks] keegi, kes oleks tõesti huvitatud. /---/ Ma olen selle eest ka nõus maksma vastavalt töötundidele ... et kui saaks asjad korda.

Minu põhimõte on niisugune – konkreetse töö eest konkreetne tasu.

Ka koolituste puhul leiti, et need võivad olla tasu eest, arvestades, et koolituste ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks kulub mitmesuguseid ressursse nagu näiteks koolitaja teadmised ja aeg, ruumid jm.

2. Missugust renoveerimise kontaktpunkti soovivad koduomanikud?

Lisaks küsimusele "MIDA" ehk milliseid teenuseid ja funktsioone renoveerimise kontaktpunkt peaks pakkuma, on samavõrd oluline ka "KUIDAS" kontaktpunkt peaks toimima, et täita talle pandud eesmärgid ja ootusi. Töötubades toimunud arutelud renoveerimise kontaktpunkti teenusmudeli ja selle erinevate komponentide üle aitasid mõista omanike vajadusi ja ootusi erinevatest perspektiividest ning tasanditest vaadatuna.

3.1 Väärtuspakkumine

Millist probleemi renoveerimise kontaktpunkt lahendab ja millist väärtust see loob kliendile?

Üldistavalt võib öelda, et omanike vaatepunktist võiks renoveerimise kontaktpunkt aidata neil: 1) vähendada erinevaid renoveerimisbarjääre; 2) eesmärgistada ja juhtida oma elamu renoveerimisprotsessi; 3) muuta renoveerimisprotsess tõhusamaks ja viia see tulemuslikult lõpuni.

⇒ **Renoveerimisbarjääride vähendamine renoveerimisalase nõu ja toe kättesaadavuse kaudu**

Omanike jagatud kogemuste põhjal võib kultuuriväärtuslike elamute renoveerimine takerduda mitmesuguste barjääride taha, mis on paljuski seotud nii info kui ka vajaliku renoveerimisalase nõu ja toe puudumisega. Kontaktselt toimiv ja hästi kättesaadav renoveerimistugi saab anda omanikele **teadlikkuse, valmisoleku ja kindlustunde oma renoveerimisvalikutest ja -otsustest renoveerimisteenuse eri etappides** – ehk „abi algusest lõpuni“:

*Praegu ongi niisugune lahendamatu olukord kogu aeg kuklas, et kuhu ma lähen nüüd tüütama kedagi. Aga **siis ongi [lahendus] see kättesaadavus, et see barjäär võetakse maha ... et saakski võib-olla kellegagi rääkida**, et tead, mul on selline probleem, ma tahaks kuskilt alustada. **Väärtus olekski selles, et ma saan selle otsa lahti teha.** /---/ praegu mul on mingi barjäär ees, ma ei teagi, kuhu ma peaks minema.*

*... see teadlikkuse tõus [renoveerimisega seotud teemadest] üldse selles keskkonnas või ühiskonnas laiemalt ja sellega siis ka **julgus küsida enda objekti kohta või tõstatada enda küsimusi.***

Kui see on mõeldud siis füüsilise punktina, siis on see nagu selline kõige klassikalisem moodus inimesteni jõuda ja see on ka kõigile kättesaadav. Sealt kes tahab edasi liikuda, saabki siis liikuda kas digikeskkonda või jääbki käima sinna punkti.

Annab majaomanikule kindlust ja suunab teda, et ta ei jää üksi oma [renoveerimise] teel.

Abistab, annab infot ja julgustab.

Sa tead, mida sa teed.

⇒ **Konkreetselt eesmärgistatud lähenemine renoveerimisprotsessile**

Pakutav renoveerimistugi peaks aitama omanikul jõuda selgelt ja konkreetselt eesmärgistatud samm-sammulise renoveerimisprotsessini:

See **fookus peaks olema väga konkreetne, mis on eesmärk ...**, mida on vaja, kui palju see maksab? **Hästi konkreetselt liikuda, hästi konkreetsete teadlike sammudega.** Kui me teeme seda valesti ja me uputame inimesi selles ära, et "ma saadan teile lingi", "ma saadan teile faili", ... Halloo?!

Seonduva probleemi ja väljakutsena töid töötubades osalenud omanikud välja info (üle)küllasuse – omanik, kellel puuduvad erialased teadmised ja varasemad renoveerimis-, ehitus- ja/või projektijuhtimisega seotud kogemused, ei pruugi suuta iseseisvalt orienteeruda, hallata ega töödelda infohulka, mida ühe (kultuuriväärtusliku) elamu renoveerimisprotsessi kavandamine ja juhtimine oma kompleksuses hõlmab. Seetõttu ei lahenda pelgalt info „juurde tootmine“ ega pakkumine koduomaniku probleeme:

Ma võin ... seda teksti lugeda, aga seda teksti on nii palju. Ma loen ja loen ja loen ja loen ja mitte mõhkugi ei saa aru. **Ei saa eeldada, et inimestel on vähemalt bakalaureusekraad ja nad suudavad mõtestada seda infot.** See ei ole niimoodi.

Meil on vaja päris asja ja päris asi, **päris maja ei kerki selle bürookraatliku infoga, nende A4-dega.** Te võite neid vorpida hommikust õhtuni, aga see ei tööta lõpuks.

⇒ **Renoveerimise tõhusus ja tulemuslikkus**

Asjatundlikud ja ka ettevaatavalt (!) läbimõeldud renoveerimissuunised tagavad kokkuvõttes selle, et renoveerimise käigus tehakse vähem vigu ning ei kulutata tarbetult aega ega raha:

Vähem vigu.

... et mitte valesti teha, **et mitte 10 korda eksida.**

Soovitud tulemused võimalikult väheste mõttetute kuludega /---/ ... [renoveerimis]projekte tehakse vist kolm korda rohkem, kui päriselt töösse on läinud. Ja see näitab seda, kui palju kulutatakse raha mõttetult.

3.2 Kliendisegmendid

Kes on renoveerimise kontaktpunkti peamised kliendigrupid ja millised on nende spetsiifilised vajadused?

Üldiselt leiti, et kontaktpunktist võiksid saada endale vajalikku nõu ja tuge „kõik“ koduomanikud – nii eraisikud kui ka korteriühistud, samuti nii „esmakordsed renoveerijad“ ehk renoveerimist alles kavandavad ja alustavad omanikud kui ka „teistkordsed renoveerijad“ ehk need, kellel on osa renoveerimistöid juba tehtud, ent järgmised tööd ootel; samuti need, kelle elamu on terviklikult renoveeritud, ent kes vajaksid nõu elamu edasise regulaarse hoolduse osas.

Erinevates linnades toimunud töötoad töid samas esile ka teatud kohalikke erisusi. Näiteks Tallinna vanalinna muinsuskaitseala korterelamute omanike ja korteriühistute liikmete seas on palju välismaalasi ja vene emakeelega inimesi, samuti majutusteenuste-külaliskorterite pakkujaid, mistõttu võib sellistes ühistutes elamu renoveerimisvajadustes ja -valikutes kokkulepeteni jõudmine olla keerulisem. Seetõttu vajaksid ühistud siin tuge, kuidas infot üldse

selliste ühistuliikmeteni viia ja millistel viisidel neid aruteludesse kaasata, et ühiste otsuste ja kokkulepeteni jõuda.

Koduomanike erinevaid vajadusi, probleeme ja küsimusi arvestades võib kontaktpunktil ollagi koordineeriv ja edasisuunav funktsioon – seda eeldusel, et on “koht”, kuhu spetsiifilisemate vajaduste ja küsimustega omanikke saab suunata:

Võib-olla ongi [omanikel] sellised spetsiifilised vajadused, ... igaühel on erinevad, aga nad võiksid sellest kontaktpunktist olla nii-öelda edasi suunatavad ... et olekski nagu selline liivakella moodi, et ühest otsast tuleb sisse ja siis sealt suunatakse jälle laiali, kellele [kuhu] vaja on.

Samuti rõhutati, et kontaktpunktist saadav nõu võiks ja peaks aitama säilitada mitte ainult ametlikult kultuuriväärtuslikuks hinnatud, st muinsuskaitsealuste või miljööväärtuslike, vaid ka laiemalt ajalooliste elamute väärtusi:

See ei peaks olema ainult miljööväärtuslik maja või muinsuskaitsealune maja. Iga inimene võiks oma toreda eelmise sajandi alguse majaga jõuda siia ja saada siit [kontaktpunktist] seda nõustamist. Ja siis võiks talle natuke “pähe määrada” ka seda, et ka tema maja on väärtuslik.

Lisaks koduomanikest kliendigruppidele toodi eraldi sihtgrupina ja vajadusena välja ka „ehitajate harimine“ kultuuriväärtuslike elamute erisustes ning laiemalt **lastele ja noortele ehituspärandi tutvustamise ja kultuuriväärtuste selgitamise olulisus.**

3.3 Kliendisuhte loomine ja hoidmine

Kuidas renoveerimise kontaktpunkt loob ja hoiab usaldust klientidega kogu teekonna vältel?

Omanike nägemuses **saab kontaktpunkt luua ja hoida usaldust peamiselt pakutavate teenuste kvaliteedi (asjatundlik ja kasulik nõu) ja kommunikatsiooni kaudu** – teavitustegevused ja reklaam, mis tagavad kontaktpunkti “nähtavuse” ja klientide teadlikkuse:

Loob seda suhet läbi nende spetsialistide, selle asjatundliku nõu, aga teisalt on ka siis see info levitamine.

Korduvalt rõhutati **personaalse ja kliendikeskse lähenemise ning (püsiva) “käehoidmise” olulisust**, sh omanike erinevate renoveerimisbarjääride vaatest:

Ma kujutan ka ette, et on selline personaalne kontaktisik, kelle poole ma pöördun, kes siis oskab mind edasi suunata ... et ta ei pea kõikidele mu küsimustele oskama ise vastata. Aga et just selle barjääri mõttes ... et mul on nagu võimalus kellegi poole kogu aeg pöörduda ... et ta ei pea olema selles mõttes spetsialist, ta peab lihtsalt orienteeruma, selles juhendama, et kuhu mind juhatada või siis aidata mul neid vastuseid otsida. Aga [oluline on] just see suhtlus, et see kontakt tekiks sellisel viisil, et mul oleks lihtne helistada. Ja et ma tõesti tean, et ta mõtleb minuga kaasa.

[Nõustaja, kes] on päriselt olemas, missioonitundega. Ametnikke juba on.

Kuna see muinsuskaitsevaldkond on ikkagi väga spetsiifiline, siis soovituslikult võiks olla vähene tööjõuvoolavus ... et ta oleks sarnane nagu pangas võib-olla kliendihalduriga.

Kontaktpunkti teenuste kättesaadavuse aspektist peeti vajalikuks, et lisaks broneeritavatele nõustamisaegadele oleks inimestel võimalik kontaktpunkti ka nõ möödaminnes sisse astuda. Samas nõustamise tõhususe mõttes peaks kliendil enne kontaktpunkti pöördumist olema võimalus oma probleemi või küsimust eelnevalt lühidalt selgitada ja kirjeldada, nii et kohtumine saaks toimuda juba ettevalmistatult.

Samuti pakuti välja, et kontaktpunktis võiksid teatud kindlatel aegadel olla ka erinevate spetsialistide vastuvõttud või nõustamispäevad teatud teemadel, kus käsitletakse ühe probleemiga seotud teemasid ja küsimusi.

3.4 Teenuskanalid ja füüsiline keskkond

Milliste kanalite kaudu jõuab renoveerimise kontaktpunkt oma klientideni ja pakub oma teenust?

Teenuskanalitena märgiti lisaks kontaktpunkti füüsilisele asukohale e-meili, telefoni, samuti konsultatsiooni saamise võimalust näiteks veebikohtumise kaudu, veebilehte/ Facebooki lehte, ning objektikülastusi ja paikvaatlusi.

Klientideni jõudmiseks võiks kontaktpunkt kasutada nii e-maili teel omanikele saadetavat otsekommunikatsiooni kui ka välireklaami, telesaateid ja reklaamklippe. Samuti saaksid omanikeni aidata jõuda näiteks (muinsuskodude) omanikke ühendavad organisatsioonid, asumiseltsid jm, aga ka kohaliku omavalitsuse ehitusspetsialistid.

Kus ja millises vormis peaks renoveerimise kontaktpunkti teenus aset leidma, et see oleks klientidele mugav ja usaldusväärne?

Kontaktpunkti füüsilise keskkonna puhul peeti ühelt poolt oluliseks asukoha kättesaadavust, teisalt kultuuriväärtuslike elamutega ruumiliselt ja esteetiliselt sobituvat keskkonda.

Asukoha kättesaadavus tähendab, et see haakuks inimeste igapäevaste liikumisteedega:

*[Oluline on], et see oleks **sellises kohas, kus inimene käib** ja kus ta nõ mööda minnes saab pöörduda ... enamasti ei ole ju enam eraldi postkontoreid, vaid need on juba sellises mugavas keskkonnas.*

*[Oluline on], et **igäüks näeks seda võimalust** ja teaksi seda, et ta võib siia pöörduda korteriühistu või juhatuse liikmena. Võiks olla logistiliselt mugavas kohas.*

Kultuuriväärtuslike elamutega ruumiliselt ja esteetiliselt sobivat keskkonda peeti oluliseks nii emotsionaalses kui ka praktilises-funktsionaalses mõttes, kuna nii saab kontaktpunkt lisaks pakutavatele teenustele ja funktsioonidele toimida ühtlasi nädisrenoveerimise-keskkonnana, mis pakub klientidele inspiratsiooni ja eeskujut:

***Hästi restaureeritud-renoveeritud hoones, mis oleks inspiratsiooniks ja näidiseks.** Ma arvan, et on ikkagi väga suur vahe, kas sa lähed kuhugi mingisse ametlikku kontorisse või sa lähed sinna ... Sa lihtsalt saad sealt nii palju indu – et ah, ma tahan ka, et mu maja oleks ka selline ilusam, et minu maja saab ka selliseks ilusaks muutuda. Ja kus juba võib-olla saabki ... näidata – näed, aknaluugid saad samamoodi lahendada nagu siin!*

Et ta ei oleks nagu kuskil mingis sellises kontoris ... et oleks rohkem inimesega samal tasandil nagu füüsiliselt.

Näidiskeskonda silmas pidades pakuti mitmes arutus ideena välja ka mobiilset kontaktpunkti või näidishoostamisi, mille puhul pakutaksegi nõustamist või korraldatakse koolituspäevi ja õpitube mõnes parasjagu renoveeritavas muinsuskaitsealuses või muus kultuuriväärtuslikus hoones, mis **toimib ühtlasi õpikeskkonnana**:

Kui on nagu mingisugused töötoad või asjad, siis need võiksidki võib-olla olla üldse erinevates kohtades, sest sa saad inspiratsiooni juba võib-olla sellest, kui tehagi iga kord sellele majale tuur peale üldse.

3.5 Võtmeressursid

Milliseid ressursse (inimesed, teadmised, tehnoloogia) on renoveerimise kontaktpunkti toimimiseks hädavajalikult vaja?

Kontaktpunkti toimimiseks peeti ennekõike vajalikuks järgmisi ressursse:

⇒ **Erialaste teadmiste ja praktiliste ehitus-, renoveerimis- ja restaureerimisalaste jm kogemustega ning oma tööle pühendunud eksperdid-spetsialistid:**

Ekspert peaks ikkagi olema see, kes ise pidevalt selle tööga kokku puutub, mitte et ta töötab infopunktis ja ta annab mingit ehituslikku nõu, aga tegelikult ehitusega ise ei tegele.

Missioonitundega ja valdkonnakogemusega inimesed.

⇒ **Pidevalt uuenev ja ajaga kaasas käiv valdkondlik-erialane ekspertiis ja oskusteave**

⇒ **Infomaterjalid, näidisprojektid ja -lahendused**

⇒ **Teadmine ja arusaamine omanike vajadustest**

Oluline on, et siia nõustamiskeskusesse jõuaks ka see, mis inimesi huvitab.

⇒ **Regulaarne tagasiside klientidelt**

⇒ **Infotehnoloogiline, sh AI tugi** – näiteks (esmase) kliendikontakti loomisel, probleemide diagnostikas, dokumentide läbitöötamisel, sh tõlkimisel, info töötlemisel ja süstematiseerimisel:

Põhimõtteliselt olekski umbes niimoodi, et sa lähed muinsuskaitse kodulehele või ma ei tea, kuhu iganes, kirjutad sinna sellesse chat'i kasti, et ma tahan sellist asja saada. Ja siis ta võtab sulle välja kas mingid vastavad dokumendid, mingid kontaktid, seaduspunktid või misiganes asjad ja siis sa saad otsast minema hakata.

2.6 Partnerid ja koostöö

Kellega peab renoveerimise kontaktpunkt koostööd tegema ja millist rolli need partnerid täidavad?

Kontaktpunkti toimimiseks vajalike võtmeressurssidega haakub ka vajalike koostööpartnerite ring, kelle hulgas toodi välja järgmisi grupe:

- ⇒ **Erinevad teenusepakkujad ja tööde teostajad, eksperdid ja spetsialistid** (arhitektid, projekteerijad, ehitajad, uuringute ja järelevalve teostajad, kunstiajaloolased jt), kelle teenuseid kontaktpunkt ühelt poolt vahendab, ent kes teisalt saavad kontaktpunktiga koostööd tehes ka parema ülevaate omanike vajadustest ning teenuste nõudlusest:

Et siis oleks ka teenusepakkujatel võib-olla parem ülevaade sellest, mida tegelikult turg ootab.

- ⇒ **Ehitus- ja viimistlusmaterjalide tootjad ja müüjad**, kes tunnevad erinevate materjalide omadusi ja oskavad neid soovitada, on kursis uudsete materjalidega jne.
- ⇒ **Võtmeametkonnad nagu Muinsuskaitseamet, kohalik omavalitsus, Päästeamet jt**, kellega omanik renoveerimisprotsessis kokku puutub ning kellega kontakte ja suhtlust kontaktpunkt aitab vajadusel vahendada ja koordineerida. Kontaktpunktil nähti sealjuures ka olulist rolli ühtlustatud info vahendamisel erinevate ametkondade vahel.
- ⇒ **Säästva Renoveerimise Infokeskused jt valdkonnas tegutsevad ühingud ja koolitajad**, kellega koostöös korraldada näiteks temaatilisi infopäevi, pakkuda koolitusi, hankida vajalikku ekspertiisi jm.
- ⇒ **Valdkonnaga seotud erialaliidud** (nt Eesti Arhitektide Liit, Eesti Ehitusinseneride Liit jt), kes koondavad ja vahendavad valdkondlikku ekspertiisi ja teadmisi ning saavad osaleda temaatiliste koolituste ettevalmistuses ja pakkumises.
- ⇒ **Teadus- ja haridusasutused**, kellel on oluline roll kaasaegsete ja uudsete renoveerimislahenduste ja teadmiste vahendamisel-levitamisel, ent näiteks ka huvi- ja koostööpäevade korraldamisel ning laiemalt päranditeadlikkuse tõstmisel.
- ⇒ **Korterühistute Liit**, kes esindab laiemalt [kortermajade] omanike huvisid ja vajadusi.
- ⇒ **Kohalik kogukond; asumiseltsid, linnaosaseltsid**, kelle kaasabil saab kontaktpunkt jõuda kohalike elanike ning koduomanikeni ning kelle kaudu jõuab teistpidi info konkreetse piirkonna elamute renoveerimisega seotud vajadustest ja ootustest kontaktpunktini.
- ⇒ **Kultuuriväärtuslike elamute koduomanikud**, kellega koostöös saab kontaktpunkt korraldada näiteks koolitus- ja õppepäevi, näidispõustamisi jms.

3.7 Kasu ja mõju

Kuidas hinnata renoveerimise kontaktpunkti kasu ja mõju omanikele kui ka ühiskonnale?

Renoveerimise kontaktpunkti eeldatud kasu ja mõju nii omanikule kui ka ühiskonnale haakub paljuski eespool käsitletud väärtuspakkumisega – renoveerimisbarjääride ületamise, aja- ja kulutõhusama ning tulemuslikuma renoveerimisprotsessiga:

Ilus, veatu tulemus.

Vähem vigu.

Säästetud aeg, raha.

Kui sa istud ja mõtled ja mõtled ja mõtled, et ei tea, kuidas ma ikka peaks alustama ja kulutad tohutult palju aega selle asemel, et sa räägiks kellegagi ja hakkaks pihta.

Kontaktpunkti üks eelduslikest kasudest seisneb sealjuures ka selles, et koduomanike renoveerimisbarjääride vähendamise ja vähenevad ka kultuuriväärtuslike (või ka laiemalt ajalooliste) elamute amortiseerumisega seotud kulud, mis on tingitud pikaajalisest nn renoveerimis- või remondivõlast ehk edasilükatud renoveerimisest.

Ühtsetest põhimõtetest ja eesmärkidest lähtuvad kontaktpunktid aitaksid lisaks renoveerimisalase toe kättesaadavuse parandamisele eelduslikult **ühtlustada ka koduomanike nõustamise kvaliteeti:**

Ega ühesuguseid objekte ei ole, aga selline mingil määral standardiseerimine nendes [nõustamis]protsessides on ikkagi ülioluline.

Lisaks seostati kontaktpunkti positiivset kasu ja mõju ajaloolise keskkonna üldilme ja atraktiivsuse paranemisega ning pärandikeskse arengu põhimõtetega, mis rõhutavad ajaloolise keskkonna olulist rolli konkreetse paiga või piirkonna laiemas kultuurilises, sotsiaalses ja majanduslikus arengus:

*Edukalt lõpetatud projekt, **parem elukeskkond omanikule ja esteetilisem keskkond ka kogukonnale.***

*Nende [omavalitsuste] **linnapilt saab ilusamaks ...** ja aitab seda kohalikku omavalitsust teistpidi atraktiivsemaks muuta.*

Omavalitsuse huvides on see, et inimeste elukeskkond paraneks, muutuks esteetilisemaks, mis tooks sinna võib-olla inimesi juurde ...** elukeskkonna väljanägemine on üks asi, mis **toob need töökohad ka ...

Pärandikeskse arengu põhimõtete kaudu põhjendati ka seda, miks kohalikud omavalitsused peaksid olema huvitatud renoveerimise kontaktpunktide loomisest ja rahastamisest.

3.8 Rahastus ja tuluallikad

Kuidas renoveerimise kontaktpunkt tagab oma rahastuse ja millised on võimalikud tuluallikad?

Kontaktpunkti põhiliste rahastusallikatena nähti **avaliku sektorit**, sh riigi, kohaliku omavalitsuse ja Euroopa Liidu vahendid, millele lisanduks **tasuliste teenuste osutamisest teenitud tulu** (vt eespool teenuste eest tasumise valmiduse kohta).

Samas rõhutati avaliku rahastuse kõrval ka **efektiivse ärimudeli vajalikkust**:

*Kui see oleks riiklikult toetatud, siis see ressursikasutus selle punkti ülalpidamisel peab olema ikkagi väga kaasaegne ja mõistlik, pigem äriettevõtte laadne. **Rahastus küll on riiklik, aga ressursikasutus peab olema väga efektiivne nii ruumi kui ka tööjõu osas.***

Muud ideed kontaktpunkti võimalike tuluallikate ja (osalise) rahastamise võimaluste kohta:

- ⇒ **Reklaamitulud**, mis on seotud erinevate teenusepakkujate, materjalitootjate ja - edasimüüjate info vahendamisega;
- ⇒ **Tasuliste lisateenuste** (nt ehitus- ja remonditeenused jm) pakkumisest-vahendamisest saadavad tulud;
- ⇒ **Liikmesusega seotud tulud**, kus nõ püsiliikmetasu annab ligipääsu teatud koolitustele, infomaterjalidele jms (analoogselt näiteks Eesti Korteriühistute Liiduga);
- ⇒ **Sihtotstarbelised eraldised** avaliku sektori, sh kohaliku omavalitsuse erinevatest tuluallikatest (nt trahvidest, turismiga seotud tuludest jm).
- ⇒ **Elamute renoveerimistoetustest teatud osa eraldamine kontaktpunktide ülalpidamiseks** eeldusel, et kontaktpunkti teenused aitavad tagada elamu nõuetele vastava, tõhusa ja tulemusliku renoveerimise.

Kokkuvõte

Kultuuriväärtuslike elamute omanikud soovivad saada renoveerimise kontaktpunktist **ennekõike konkreetset, enda elamu keskset renoveerimisalast nõu ja abi, mitte niivõrd üldisi suuniseid ja infot**. Individuaalset konsultatsiooni soovitakse näiteks küsimustes, mis on seotud elamu tehnilise seisukorraga ja lahendamist vajavate probleemidega, kultuuriväärtuste kaitseks seatud tingimuste ja piirangutega ning energiatõhusust parandavate renoveerimislahendustega. Samuti soovitakse abi oma elamu renoveerimiskava ja rahastusplaani koostamisel ning nõutava pädevusega ja usaldusväärsete tööde teostajate leidmisel. **Energiatõhusust parandav renoveerimine on kultuuriväärtuslike elamute omanike jaoks sealjuures nii aktuaalne vajadus kui ka väljakutse**. Seetõttu soovitakse nõuandeid ja toimivaid lahendusi, kuidas saada oma kodud soojapidavamaks ja küttekulud madalamaks, arvestades samas kultuuriväärtuste kaitseks seatud tingimusi ja piiranguid.

Kultuuriväärtuslike elamute omanikega toimunud koosloome arutelude põhjal võib kokkuvõtvalt järeldada, et renoveerimise kontaktpunkti pakutavad teenused ja funktsioonid saavad aidata omanikel ja korteriühistel: **1) vähendada erinevaid renoveerimisbarjäre; 2) eesmärgistada ja juhtida oma elamu renoveerimisprotsessi; 3) muuta renoveerimisprotsess tõhusamaks ja viia see tulemuslikult lõpuni**.

Kontaktse ehk nõ inimeselt inimesele nõustamisteenuse kättesaadavus ühtsete renoveerimispunktide kaudu aitaks koduomanikel ületada erinevaid renoveerimistakistusi nagu ehitus- ja renoveerimisalaste (tehniliste) teadmiste nappus, vähene või puuduv info muinsuskaitsealuse või muu kultuuriväärtusliku elamu renoveerimisele seatud nõuete kohta ning selgesti arusaadavate tegevusjuhiste puudumine, samuti raskused asjaajamises. Eelnevaga kaasneb sageli ebakindlus ja hirm eksida kultuuriväärtusliku elamu renoveerimisele seatud tingimuste ja nõuete vastu, mida kogevad just esmakordselt renoveerimist kavandavad ja alustavad omanikud.

Hästi sihitatud ja läbimõeldud tugi renoveerimise ettevalmistusetapis võimaldab omanikel jõuda selgelt eesmärgistatud ja läbimõeldud renoveerimisplaanini – millised renoveerimistööd, millises mahus ja milliste rahaliste vahendite toel üldse ette võtta. Renoveerimisega viivitades suurenevad ühelt poolt elamu amortisatsioonikulud ja kasvab nn remondivõlg; oskamatult või läbimõtlematult tehtud sammud ja ettevõetud renoveerimistööd tähendavad aga sageli tarbetut aja- ja rahakulu – seda nii omaniku kui ka riigi ja kohaliku omavalitsuse ametkondade eelarve mõttes.

Lisaks saab kontaktpunkt pakkuda omanikele tuge ka renoveerimisplaani elluviimisel – seda nii vajalike tööde teostajate leidmisel kui ka renoveerimistöõde käigus tekkivate probleemide ja küsimuste lahendamisel. Nõustamise kvaliteeti ja tulemuslikkust ei saa sealjuures mõõta üksnes „õigete renoveerimislahenduste“ pakkumisega – oluline on seegi, kuivõrd usalduslikku suhet osatakse nõustamise käigus luua.

Omanike ootustest ja vajadustest lähtuvad ka teadusarendusprojekti LIFE heritageHOME juba valminud või väljatöötamisel olevad lahendused.

Koostatud on põhjalik **muinsuskodu renoveerimise teekaart** ehk **detailne etapiviisiline juh**is, mis on abiks nii muinsuskodu omanikele kui ka teda nõustavatele muinsuskaitse ja kohaliku omavalitsuse spetsialistidele. Muinsuskodu renoveerimise teekaart:

- kirjeldab samm-sammuliselt muinsuskodu renoveerimiseks vajalikud tegevused renoveerimisprotsessi etappide kaupa, tuues ühtlasi välja nende tegevuste järgnevuse ja seosed;

- määratleb renoveerimise erinevate osapoolte – koduomaniku/ korteriühistu, muinsuskaitse, kohaliku omavalitsuse, projekteeija, ehitaja ja järelevalve teostaja, uuringu(te) teostaja(te) – rollid ja ülesanded renoveerimisprotsessi eri etappide ja tegevuste vaates;
- toob selgelt esile renoveerimisetapid ja tegevused, mille juures on vajalik pöörata tähelepanu energiatõhususe parandamise vajadustele ja võimalustele;
- näitab renoveerimisprotsessi tervikvaates, millised üksikteenused on omaniku jaoks tasuta ja millised tasulised, et aidata omanikul renoveerimiseelarvet koostades planeerida vajalikke kulusid.

Muinsuskodu renoveerimise teekaart koos [selgitavate infolehtedega](#) on leitav Muinsuskaitseameti ja projekti LIFE heritageHOME kodulehelt.

Koduomanike erinevaid info- ja nõustamisvajadusi silmas pidades on valminud **temaatilised õppevideod**, mis selgitavad lühidalt, lihtsasti arusaadavalt ja näitlikustavalt muinsuskodude renoveerimise ja energiatõhususe parandamisega seotud teemasid, sh erineva konstruktsiooni tüübiga elamute ning sagedasemate renoveerimistöde ja -lahenduste näitel. Õppevideote esmaversioone tutvustati tagasiside saamise eesmärgil ka kultuuriväärtuslike elamute omanikele 2025. aasta sügisel toimunud töötubades ning saadud kommentaare on võimalusel arvestatud õppevideote lõppversioonides. Õppevideod on leitavad Muinsuskaitseameti kodulehelt.

Koostöös Eesti Kunstiakadeemia disainiosakonnaga loodi lahendus, mille põhjal **muudetakse muinsuskaitse pädevustunnistusega teenusepakkujate ja tööde teostajate otsingusüsteem kultuurimälestiste registris kasutajasõbralikumaks**. Kavandatav arendustöö valmib plaanitud 2026. aasta lõpuks.

Praktilise juhendmaterjalina on [ehitusgiidi](#) eeskujul valmimas **renoveerimisgiid**, mis selgitab renoveerimisega seotud tegevusi ja nõudeid ning renoveerimislahendusi. Muude elamutüüpide kõrval käsitleb renoveerimisgiid ka muinsuskaitsealuste ja miljööväärtuslike elamute renoveerimisspetsiifikat.

Samuti täiendatakse Muinsuskaitseameti kodulehel kättesaadavat [restaureerimise käsiraamatut](#) parimate tervikrenoveerimise lahenduste ja praktikatega. Käsiraamat hakkab sisaldama teabekaarte, mis käsitlevad erinevate hoonetüüpide renoveerimislahendusi, tarindeid ja sõlmi ning annavad muuhulgas teavet ka energiatõhususe tõstmise võimalustest. Tekstimaterjali toetavad illustreerivad fotod ja mõnel juhul ka videomaterjal, sh valminud õppevideod.

[Eesti Vabaõhumuuseumi Maaarhitektuurikeskus](#) korraldab [teadusarendusprogrammi LIFE BuildEST](#) toel ajalooliste hoonete omanikele mõeldud **näidishoone** ja koordineerib **(maamaja) nõustajate võrgustikku**.

Töötubadest koduomanikelt kogutud ettepanekuid kasutatakse ka Eesti **pikaajalise renoveerimiskava uuendamisel** ja **ühtsete renoveerimise kontaktpunktide kava koostamisel**. Üks ettepanekutest on kasutada ära olemasolevaid restaureerimis- ja renoveerimiskeskusi ning toimivaid nõustamisvõrgustikke.

Lisa: Renoveerimise kontaktpunkti teenuste ja funktsioonide näidisloetelu

I – HALDUSLIK JA ÕIGUSLIK TUGI

- ⇒ Nõustamine konkreetse muinsuskaitsealuse või muu kultuuriväärtusliku elamu renoveerimisele kehtivate nõuete ja renoveerimisprotsessi osas, sh õigusaktidest tulenevad nõuded, tingimused ja piirangud (muinsuskaitse eritingimused, projekteerimistingimused, detailplaneeringud), load, kooskõlastused, tegevuste järjekord.
- ⇒ Abistamine vajaliku dokumentatsiooni leidmisel, muinsuskaitse eritingimuste ja projekteerimistingimuste taotlemisel, lubade ja kooskõlastuste taotlemisel, läbirääkimistel erinevate ametiasutustega.
- ⇒ Nõustamine KÜ tegevusega seotud renoveerimisalastes, sh juriidilistes küsimustes, sh KÜ koosolekute ettevalmistamisel.
- ⇒ Tugi KÜ koosolekute läbiviimisel, sh KÜ koosolekutel osalemine neutraalse vahendajana ja selgitajana renoveerimisalastes küsimustes.

II – E HITUSTEHNILINE TUGI

- ⇒ Renoveerimise, energiasäästlikkuse ja kliimakindluse teemaliste info- ja juhendmaterjalide koondamine ja vahendamine, sh temaatilised infoportaalid, veebilehed jmt.
- ⇒ Nõustamine konkreetsele hoonele tehniliselt ja muinsuskaitsealasel sobilike energiatõhusust parandavate meetmete osas.
- ⇒ Elamu tehnilise seisukorra ja renoveerimisvajaduse hindamine objektil, nõustamine remonttööde, energiatõhusust parandavate meetmete ja hooldustegevuste osas ning selle kohta vajalike tööde loetelu koostamine.
- ⇒ Nõustamine ja soovitude andmine elamu regulaarseks hoolduseks.

III – PROJEKTIJUHTIMISEGA SEOTUD TUGI

- ⇒ Nõutava kvalifikatsiooniga tööde teostajate (projekteerijad, uuringute teostajad, energiaaudiitorid, ehitajad, projektijuhid, järelevalve teostajad jt) kontaktide ja referentside vahendamine ning soovitude andmine nende leidmiseks.
- ⇒ Nõustamine ehitushanke lähteülesande koostamisel ja hanke läbiviimisel, renoveerimistööde ja teenuste hankimise lepingute koostamisel, sh lepingutingimuste läbirääkimisel.

IV – RAHASTUSVÕIMALUSTEGA SEOTUD TUGI

- ⇒ Erinevate renoveerimisalaste toetus- ja rahastusvõimaluste kohta info vahendamine, sh konkreetsele elamule või omanikule saadavalolevate võimaluste tutvustamine ja rahastusplaani nõustamine.
- ⇒ Nõustamine toetuste ja hüvitiste taotlemisel, sh toetuste ja hüvitiste pakkujatega suhtlemisel, taotluste koostamisel ja esitamisel.
- ⇒ Nõustamine laenude taotlemisel, pankade ja muude krediitiasutustega suhtlemisel, laenuaotluste koostamisel ja esitamisel.
- ⇒ Nõustamine omafinantseeringu lahenduste ja võimaluste osas.

V – DIGITAALNE JA INFOTEHNOLOOGILINE TUGI

⇒ Nõustamine renoveerimisega seotud e-teenuste, registrite ja digikeskkondade võimaluste osas ja nende kasutamisel.

⇒

VI – MUUD FUNKTSIOONID-TEENUSED JA VÕIMALUSED

⇒ Ehitus- ja kultuuripärandi teemaliste ürituste ja koolituste korraldamine.

⇒ Renoveerimis- ja energiasäästlikkuse alaste ürituste ja koolituste korraldamine.

⇒ Kliimakindluse alaste ürituste ja koolituste korraldamine.

⇒ Nõustamine vanamaterjali taaskasutuse võimaluste, sh materjaliladude osas.

⇒ Ise-restaureerimise, avatud töökodade võimaluste pakkumine.

⇒ Omanikult-omanikule kogemuste vahetuste korraldamine.

NÄITED TÄIENDAVALT OLEMASOLEVATEST VÕI LOODAVATEST DIGITAALSETEST TEENUSTEST

⇒ Renoveerimise teekaart: etapiline renoveerimisprotsessi juhik

⇒ Renoveerimisgiid: juhendmaterjalid renoveerimislahenduste osas koduomanikele ning tehnilised sõlmelahenduste joonised projekteerimiseks

⇒ Renoveerimise käsiraamat, sh parimate renoveerimislahenduste andmebaas

⇒ Energiasäästu kalkulaator renoveerimislahenduste põhjal

⇒ Pankade laenukalkulaatorid

⇒ Koondatud info renoveerimistoetuste kohta

⇒ Muinsuskaitse pädevustunnistusega töövõtjate otsingumootor

⇒ Õpivideod muinsuskodude energiatõhusamaks renoveerimisest

⇒ Ehitusteatis esitamine (e-teenusena)

⇒ Muinsuskaitse eritingimuste taotlemine (e-teenusena)

⇒ Muud menetlustoimingud e-teenustena (tööde alustamise luba, aruandlus, kasutusteatis)

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

Projekti meeskond

Töötubasid valmistasid ette ja viisid läbi:

Piia Tammpuu, Eesti Kunstiakadeemia

Triin Reidla, Eesti Kunstiakadeemia

Henry Kuningas, Eesti Kunstiakadeemia

Laura Ingerpuu, Muinsuskaitseamet

Kadri Kallast, Kultuuriministeerium

Rasmus Pedanik, MTÜ Sotsiaalse Innovatsiooni Labor

Kokkuvõtte koostas:

Piia Tammpuu, Eesti Kunstiakadeemia

Lisainfo:

Kadri Kallast, LIFE heritageHOME projektijuht, Kultuuriministeerium

Kadri.Kallast@kul.ee

<https://www.kul.ee/heritagehome>

Projekti kaasrahastab Euroopa Liit. Siin väljendatud seisukohad ja arvamused on ainult autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu või CINEA seisukohti. Euroopa Liit ega toetust andev asutus ei saa nende eest vastutada.